

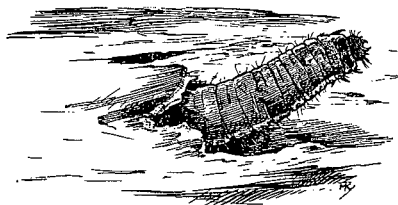
interesse op bij een fruitventer, die achteraf beschouwd niet van nat. hist. kennis verstoken bleek. Hij liet de fruitkar onbeheerd achter en aanvaardde met mij de tocht omhoog langs de gammele laddertjes. Naar de vriendelijke oude koster mij later vertelde, wordt de toren af en toe schoongemaakt en dit verstoort het broeden van de Torenvalk wel eens. We vonden dan ook geen enkel spoor van nest of braakballen, maar de inwoners vertelden me des te meer over die „sperwers”.

Dat men de Visdief daar alleen kent onder de naam van „Schipper Dirk” vond ik leuk.

De bevolking is er mededeelzaam en hartelijk maar u kunt er het beste op een doordeweekse dag heen gaan want de zondag is voor de Markers een heel speciale dag.

B. J. J. R. Walrecht

De verpopping van de Wilgenhoutrups

Mijn aandacht werd getrokken door de mededeling van Vroegindewey en Vogelaar in „Natura”, april 1958. Deze is behalve een aardige waarneming tevens een mooi voorbeeld van het geval, waarover in een der jaarvergaderingen van de K.N.N.V. met gevoelens van ongerustheid werd gediscussieerd. Onze hoofdredacteur had de leden aangemoedigd hun ervaringen mee te delen, daarbij opmerkend, dat het niet zo vreselijk was, indien in het artikeltje misschien een onjuistheid voorkwam. Stond of viel daarmee niet de betrouwbaarheid en de kwaliteit van „Natura”? Al sprak ik dit toen niet uit, ik was het met Dr Prud'homme van Reine volkomen eens. Elk beginnend waarnemer moet leren scherp op te letten en zijn waarnemingen in de juiste bewoordingen samen te vatten. Maar ons ledenorgaan moet de moed hebben de eerste schuchtere uitingen van de beginnende natuuronderzoeker, wanneer de waarnemingen aan deze eisen voldoen, te durven publiceren. Leden met meer ervaring hebben ongetwijfeld gelegenheid tot eventuele aanvulling en rectificatie, wat weer gunstig werkt op de ontwikkeling van schuchtere beginners tot enthousiaste medewerkers, d.i. feitelijk tot de kadervorming van latere excursieleiders, waaraan onze vereniging hier en daar gebrek heeft. Bovendien, foutjes door beginners gemaakt, kunnen zeer instructief zijn en leiden tot verdiept inzicht. Let eens op. Welk gevorderd waarnemer zou de aardige foutjes hebben gemaakt, die in de mededeling van V. en V. worden erkend? Namelijk een wilgenhoutrups in een potje met *gras* te stoppen en bovendien nog

vergeten deze raszwervers vakkundig op te sluiten, d.w.z. zo, dat ze de afdekking in geen geval kunnen doorknagen? Daaraan danken we nu de waarneming van een poging tot spinnen *zonder de bijbehorende houtdeeltjes* en tevens die van een „sigaar”-vormige cocon *in de aarde*. De fout, die in dit stukje voorkomt, moet voorts niet gezocht worden bij de inzenders van de mededeling, maar (en dat zal de heer Lempke, die ik goed ken me allermint kwalijk nemen) . . . in de brief van deze vlinderkenner bij uitnemendheid. Lempke noemt het in aarde verpoppen een uitzondering, maar Dr. G. Kruseman meldt in zijn boek „De insecten”, dat de wilgehoutrups in het voorjaar *vaak* in de grond wordt aangetroffen, men heeft ze bv. nogal eens gevonden knagend aan . . . asperges! Waar verpoppen deze rupsen zich?

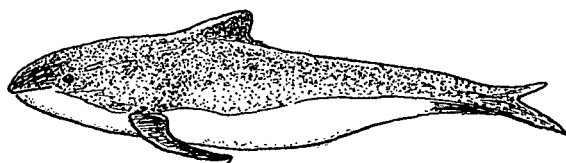
Nu de aanvulling. De beide waarnemers vertellen, dat de houtrups bezig was in het gras een cocon te spinnen, maar dat ze daarna . . . aan het zwerven sloeg en in een bloempot terecht kwam, waar de werkelijke verpopping plaats vond. De rups was echter *vóór* ze in het potje werd geplaatst *ook* al aan het zwerven. Als de koolrups gaat zwerven gaat ze ook spinnen, legt hele wegen aan over glasruiten en . . . verpopt zich met een enkele draad om zich heen. Stond dat draadspinnen tussen het gras nu in verband met het aanleggen van een spinsel „*weg*” (om uit het potje te geraken) of met een serieuze verpopplingspoging? Een, die om de een of andere reden (een uitvallende schakel in de kettengreeks, die tot verpoppen voert) mislukte? Elders hoop ik nog eens de aandacht op soortgelijke afwijkingen te vestigen. Wat is mijn eigen ervaring?

Bij mijn vorige school te Chaam (N.-Br.) stonden sterk aangetaste eiken, hetgeen mij (als beginnend waarnemer) pas opviel na de volgende fascinerende gebeurtenissen. In het voorjaar zag ik op het schoolpad een wilgehoutrups lopen, waarbij ik me afvroeg, waar de wilg toch wel kon staan, waar het dier was uitgekropen. Voorlopig had ik alleen oog voor de rups, die zich na een lange tocht richtte naar een luchtrooster onder de schoolgang en daardoor verdween (buiten mijn bereik). Een andere zwerver nam ik later mee naar binnen en sloot hem met wat vermolmd hout in een krijkstijfje (Haverhorst gebruikte er gemakshalve een stuk oud en droog wittebrood voor) en ik vergat de hele zaak wegens drukke waarnemingen aan wilde bijen. Op een vroege morgen, een prachtige zwoele ochtend na een onweer, snoof ik voor de school staande met welbehagen de geurige morgenlucht in, maar mijn neus sloeg alarm, toen ik in het geurige gassenmengsel een onderdeel meende te kennen, het daarna herkende als de stringente geur van de wilgehoutrups. Dit dreef mij er toe rond te zien naar de rode reus onder de rupsen. Ik zag er geen; wél ontdekte ik, door mijn neus naar de gazonrand langs het schoolpad geleid, daaruit een groot aantal pophuiden opsteken, duidelijk poppen, zo juist verlaten door *Cossus cossus*. Hoe kwamen die daar? Het werd mij duidelijk toen ik zag, dat de plaats, waar ze zich bevonden, werd gekenmerkt door de aanwezigheid van de enige tijd daarvoor tot herstel van de door de schoolkinderen platgelopen rand neergelegde graszoden. Ik had die gestoken aan de voet van een rij dichtopeengeplaatste eiken (de grens van het terrein) en deze eiken bleken sterk door de wilgehoutrups aangetast te zijn. Mijn reconstructie werd nu zo: (hier kan weer een foutje schuilen, hoofdredacteur) blijkbaar hadden de rupsen de bomen

verlaten en zich in de aarde daarvoor verpopt; daarna had ik deze poppen met de graszoden naar de gazonrand getransporteerd. Hiermee had ik het zwerven reeds uitgelegd als een zoeken van een geschikte verpoppingsplaats. Maar ik moest nog meer leren. Ik werd nu nieuwsgierig of mijn houtrups in het krijtkistje misschien terzelfder tijd als vlinder was herboren, maar ik vond . . . de vogel gevlogen, in dit geval niet als vlinder, maar nog in zijn staat van rups. Ongerust naar wat de rups wel zou vernield hebben om tot de poptoestand te kunnen geraken, doorzocht ik zéér nauwkeurig alles in het studeerkamertje, maar zonder enig spoor te vinden. Stel u mijn verwondering voor toen het volgende voorjaar tijdens de schoonmaak (wie durft er nu nog iets tegen de schoonmaak te zeggen, heren?) mijn vrouw mij met een: „Ik heb een verrassing voor je”, enthousiast voorging naar de studeerkamer. Daar zag ik vlak voor het kachelkje een eivormig gat, gevreten in de vloerbedekking (Chinese matten) en in dat gat, met een dikke rand van bijeengesponnen knaagsel omringd, de nog in lathergische toestand verkerende vluchteling. De verdichte rand had hem het leven gered, bij het aanmaken en controleren van de kachel hadden zowel mijn vrouw als ik herhaalde malen op het kachelzeiltje gestaan en gelopen, waaronder deze ingenieuze overwinteringsplaats was ingericht. Deze zwerftocht was dus niet op verpopping, maar op overwintering buiten de voedsel-boom uitgelopen! Toch maakte de rups de indruk volwassen te zijn, toen ik ze ving.

Er is dus op het gebied van de wilgehoutrups nog wel een en ander te doen. Het is nu heel prettig, dat de waarneming van de beide heren, met enkele nieuwe gegevens als winst, opnieuw onze aandacht daarop vestigt; een waarneming, die ons dank zij het ruime standpunt van de hoofd-redacteur bereikt, hoewel er een foutje in schuilt. De verpopping in de aarde, zowel als het gaan zwerven van de rupsen, gebeurt niet zo zelden als blijkbaar wordt aangenomen, ja, moet nog veel algemener voorkomen, dan wij hebben kunnen uiteenzetten. Dus, beginners en gevorderde leden, let nog eens op die wilgehoutrups, stop ze nog maar eens in een potje met gras om na te gaan wat ze daarin eigenlijk spinnen, enz.

Biezeling, apr. 1958.

Henk van Halm

Bruinvis bij Bloemendaal

Tijdens een strandwandeling van Zandvoort naar IJmuiden op 26 december 1957 vonden wij enige honderden meters van Restaurant „Het Karrewiel” te Bloemendaal bij de Kennemer Duinen een pas gestrande en vrijwel geheel gave wijfjesbruinvis. De lengte van het dier was 1.85 meter, op enkele plaatsen was de opperhuid losgelaten en de meeuwen